

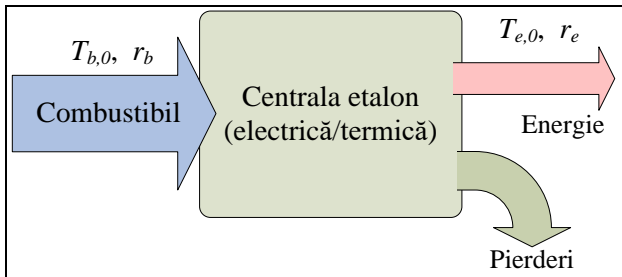
DETERMINAREA EVOLUȚIEI TARIFULUI LA O SURSĂ DE ENERGIE PE TERMEN MEDIU ȘI LUNG

Prof. univ., dr. hab. Valentin Arion, Anatolie Boșcaneanu, Tatiana Tutunaru
Universitatea Tehnică a Moldovei

1. INTRODUCERE

Prețul de achiziție a combustibilului (T_b), folosit la o sursă de energie (fie centrală termică sau centrală electrică), de regulă, este într-o continuă creștere - factor ce cauzează și o creștere a tarifului de vânzare a energiei produse (T_e). Pentru o creștere exponențială a tarifului T_b ($T_{b,t} = T_{b,0}(1+r_b)^t, \forall t=1, T$), evoluția tarifului la energia produsă T_e va fi una tot exponențială - ($T_{e,t} = T_{e,0}(1+r_e)^t, \forall t=1, T$). Adesea se cere de a determina care va fi rata de creștere a tarifului de vânzare a energiei produse r_e pentru o creștere exponențială a prețului la combustibil, la rata r_b (fig.).

Cu o problemă similară ne ciocnim și la faza de analiză a eficienței investițiilor în sursele noi de energie (energie termică sau/și electrică), când se cere de a cunoaște evoluția tarifului la sursa de referință (sursa etalon) cu care sursa nouă este comparată pe termen mediu și lung.

Figură. 1. Dependența tarifului la energie (ieșire) de tariful la combustibil (intrare) pentru o sursă de energie.

În ipoteza unei creșteri exponențiale a tarifului la sursa etalon, a determina evoluția acestuia înseamnă a cunoaște valoarea inițială a tarifului $T_{e,0}$ la un an de referință t_0 și rata anuală de creștere r_e . De regulă, în calitate de *an de referință* se aplică un an din trecutul apropiat pentru care sunt disponibile informații cu privire la performanța tehnologică și economică a sursei etalon ($t_0=0$). Aceasta înseamnă că valoarea inițială a tarifului $T_{e,0}$ este un parametru cunoscut; în aceste condiții problema iarăși se reduce la determinarea ratei anuale r_e de creștere a tarifului la energia produsă la sursa etalon.

Mai jos este prezentată modalitatea determinării ratei r_e , care mai apoi este ilustrată printr-un calcul numeric.

2. METODOLOGIA DE CALCUL

Pornind de la formularea problemei expusă mai sus, ne întrebăm care este condiția ce leagă tariful la combustibil și tariful la energia produsă pentru a determina variabila necunoscută. Ușor de observat, că pragul de rentabilitate economică a centralei și exprimă acea condiție -

$$VTA(T_e, T) = CTA(T_b, T), \quad (1)$$

unde CTA reprezintă cheltuielile totale (actualizate) legate de edificarea centralei, aprovizionarea cu combustibil la un tarif $T_{b,t}, \forall t=1, T$, și funcționarea ei pe durata de studiu T , iar VTA reflectă venitul brut (actualizat), obținut în urma realizării producției (energiei) la un tarif $T_{e,t}, \forall t=1, T$ pe aceeași durată de timp. Altfel spus, *tariful mediu de vânzare a energiei pentru perioada considerată T trebuie să corespundă costurilor nivelate pentru același interval de timp.*

Expresia de calcul a lui CTA

Cheltuielile cu investiția. Cheltuielile totale ale unei surse de energie pe durata T includ trei componente principale - cheltuielile cu investiția (I), cu combustibilul (C_{comb}) și cu întreținerea și reparațiile (C_{ir}):

$$CTA = \bar{I} + \bar{C}_{ir} + \bar{C}_{comb}.$$

Considerând că sursa de energie este edificată pe parcursul unui singur an și că în calitate de an de actualizare Θ se acceptă anul realizării investiției ($\Theta=0$), valoarea actualizată a investiției devine egală cu valoarea inițială - $\bar{I} = I$ (vom nota valorile actualizate prin aplicarea liniuței deasupra parametrului respectiv).

Cheltuielile cu combustibilul. Cheltuielile totale actualizate legate de achiziționarea combustibilului pe durata de T ani:

$$\bar{C}_{comb} = \sum_{t=1}^T B_0 \cdot T_{b,0} \cdot (1+r_b)^t \cdot (1+i)^{\ominus-t} \quad \text{sau}$$

$$\bar{C}_{comb} = B_0 \cdot T_{b,0} \cdot (1+i)^{\ominus} \cdot \bar{T}_{T,k} ,$$

unde $\bar{T}_{T,k}$ are sensul unei durate actualizate de timp pentru perioada calendaristică de T ani (actualizare la rata k) și se determină cu formula –

$$\bar{T}_{T,k} = \sum_{t=1}^T (1+k)^{-t} = \frac{1-(1+k)^{-T}}{k} .$$

Rata k reprezintă o rată echivalentă ce substituie ratele parțiale i și r_b în formula de mai sus:

$$1+k = (1+i)/(1+r_b) .$$

Cheltuielile cu întreținerea și reparațiile. Cheltuielile anuale de întreținere și reparație de regulă se exprimă ca cotă parte din investiția inițială; plecând de la aceasta, cheltuielile totale pentru întreținere și reparație pe perioada de T ani se determină cu formula:

$$\bar{C}_{ir} = \sum_{t=1}^T \alpha_{ir} \cdot I \cdot (1+i)^{\ominus-t} = \alpha_{ir} \cdot I \cdot (1+i)^{\ominus} \cdot \bar{T}_{T,i}$$

unde $\bar{T}_{T,i}$ este durata actualizată a perioadei calendaristice de T ani (actualizare la rata i) -

$$\bar{T}_{T,i} = \sum_{t=1}^T (1+i)^{-t} = \frac{1-(1+i)^{-T}}{i} .$$

Cunoscând expresiile de calcul pentru cele trei componente și acceptând condiția $\Theta=0$, formula generală de calcul al CTA devine:

$$CTA = I \cdot (1 + \alpha_{ir} \cdot \bar{T}_{T,i}) + B_0 \cdot T_{b,0} \cdot \bar{T}_{T,k} \quad \text{sau}$$

$$CTA = i_s \cdot P \cdot (1 + \alpha_{ir} \cdot \bar{T}_{T,i}) + b \cdot E_0 \cdot T_{b,0} \cdot \bar{T}_{T,k} \quad (2)$$

unde i_s reprezintă investiția specifică, P - puterea instalată a centralei, b - consumul specific de combustibil și E_0 - volumul energiei produse anual.

Expresia de calcul a lui VTA. Venitul total actualizat obținut pe durata T în urma comercializării energiei electrice produse:

$$VTA = \sum_{t=1}^T E_0 \cdot T_{e,0} \cdot (1+r_e)^t \cdot (1+i)^{\ominus-t} \quad \text{sau}$$

$$VTA = E_0 \cdot T_{e,0} \cdot (1+i)^{\ominus} \cdot \bar{T}_{T,\nu} = P \cdot T_m \cdot T_{e,0} \cdot \bar{T}_{T,\nu} \quad (3)$$

unde $1+\nu = (1+i)/(1+r_e)$.

Prezentând expresiile (2) și (3) în ecuația (1), obținem:

$$\bar{T}_{T,\nu} = \frac{i_s \cdot (1 + \alpha_{ir} \cdot \bar{T}_{T,i}) + b \cdot T_m \cdot T_{b,0} \cdot \bar{T}_{T,k}}{T_m \cdot T_{e,0}} \quad (4)$$

de unde poate fi determinată valoarea $\bar{T}_{T,\nu}$ pentru perioada calendaristică T . Cunoscând $\bar{T}_{T,\nu}$ și T , putem afla rata ν , iar în final din relația $1+r_e = (1+i)/(1+\nu)$ poate fi determinată rata r_e .

3. CALCUL NUMERIC

În tabelul de mai jos sunt prezentate datele inițiale ce privesc determinarea ratei de creștere a costului energiei electrice produse la o centrală termoelectrică r_e la creșterea tarifului la combustibil (gaze naturale) cu 6% anual.

Tabelul 1. Notațiile utilizate și datele inițiale pentru calculul numeric.

1.	Puterea instalată a centralei	P	500 MW
2.	Durata de utilizare a puterii maxime a centralei	T_m	8000 h/an
3.	Investiția specifică a instalației	i_s	500 \$/kW
4.	Cota cheltuieli de întreținere și reparație	α_{ir}	6 % /an
5.	Rata de actualizare a cheltuielilor și veniturilor	i	10 %
6.	Durata de studiu	T	10 ani
7.	Rata de creștere a tarifului la combustibil	r_b	6 %
8.	Randamentul centralei	η	35 %
9.	Consumul specific de combustibil	b	
10.	Căldura inferioară de ardere a combustibilului	Hi	33.5MJ/m ³
11.	Cantitatea de energie electrică produsă anual	E_0	
12.	Rata de creștere a tarifului la energia electrică	r_e	
13.	Prețul energiei electrice	$T_{e,0}$	1.3 Leu/kWh
14.	Cursul valutar la momentul stabilirii prețului		1\$ = 11 Lei
15.	Tariful la combustibil în anul de referință	$T_{b,0}$	3200 lei/mie m ³

Pentru determinarea ratei r_e vom aplica metodologia prezentată mai sus. Mai întâi vom calcula duratele actualizate $\bar{T}_{T,i}$ și $\bar{T}_{T,k}$ pentru perioada de T ani calendaristici:

$$\bar{T}_{T,i} = \frac{1 - (1 + 0.1)^{-10}}{0.1} = 6.14 \text{ ani};$$

$$\bar{T}_{T,k} = \frac{1 - (1 + 0.0377)^{-10}}{0.0377} = 8.20 \text{ ani},$$

unde $i = 0.1$, iar pentru k avem:

$$k = (1 + i)/(1 + r_b) - 1 = 0.0377.$$

Consumul specific de combustibil la centrală:

$$b = \frac{1}{\eta \cdot H_i} = \frac{1}{0.35 \cdot 9.306} = 0.307 \text{ m}^3/\text{kWh}.$$

Pentru durata actualizată $\bar{T}_{T,v}$ obținem:

$$\bar{T}_{T,v} = \frac{i_s \cdot (1 + \alpha_{ir} \cdot \bar{T}_{T,i}) + b \cdot T_m \cdot T_{b,o} \cdot \bar{T}_{T,k}}{T_m \cdot T_{e,0}} = 6.92 \text{ ani}$$

Cunoscând $\bar{T}_{T,v}$, poate fi găsită valoarea lui v , $v = 0.073$, iar în cele din urmă și valoarea ratei r_e :

$$r_e = \left(\frac{1 + i}{1 + v} \right) - 1 = 0.025 \text{ sau } 2.5 \text{ \%}.$$

În așa fel, pentru exemplul considerat creșterea anuală a prețului la combustibil cu 6% cauzează o creștere anuală a costului energiei produse de circa 2.5%.

Bibliografie

I. Arion Valentin „Economia energiei”: Note de curs / Valentin Arion, Viorica Apreutesii; Univ. Teh. a Moldovei. Fac. de Energetică. -Ch.: S.n., 2006 (Centrul Edit. Poligr. UTM) – 138 p.